

Állománygazdagítás mikrofilmlapokkal

A Szovjetunióban 72 olyan össz-szövetségi és ágazati információs központ, ill. szakkönyvtár található, amely mikrofilmlapok készítésével és szolgáltatásával gazdagítja a helyi könyvtárak állományát.

A külföldi időszaki kiadványok mikrofilmlapozását a Szovjetunió Állami Tudományos és Műszaki Bizottsága az ágazati szervekkel évenként megtervezteti. A Szovjetunió Állami Nyilvános Tudományos-Műszaki Könyvtára a beérkezett jegyzékekből összesített katalógust állít össze. Ezt a katalógust megküldik a különböző szervezeteknek, intézményeknek, és a szakemberek megrendelhetik belőle a szükséges kiadványok mikrofilmlapjait.

Az összesített katalógussal párhuzamosan korábban sok mikrofilmező központ közvetlenül is megküldte potenciális előfizetőinek saját jegyzékét. Gyakran előfordult, hogy a központi és a saját jegyzék adatai jelentős mértékben eltértek egymástól: a központi katalógusban hol több kiadvány mikrofilmezését hirdették meg, mint a saját jegyzéken, hol éppen megfordítva.

A biztonságos ellátás és a párhuzamos rendelések elkerülése érdekében az *Észt Tudományos-Technikai Információs és Technikai-Gazdasági Kutatóintézet* (Est-NIINTI) megszervezte a kiadványok mikrokópiáinak központi – egyelőre a balti köztársaságokra korlátozódó – rendelését. Így jött létre a primer dokumentumok mikrováltozatát terjesztő központi ellátó rendszer.

A rendelés fő forrása az összetett katalógus, amely betűrendben közli a külföldi időszaki kiadványok címét.

A központi rendelés rendszerét korszerűsítették, azaz automatizálták, hogy az ellátást tovább javítsák.

Az új technológia a következő lépésekből áll:

1. Az összesített katalógus alapján az előfizető intézmények előkészítik megrendelésüket egy rendelési úrlapon, amely az alábbiakat tartalmazza:
 - ▶ az előfizető kódja,
 - ▶ az időszaki kiadvány indexe az összesített katalógus alapján,
 - ▶ a megrendelt példányszám,
 - ▶ a mikrofilmlapot szállító központ kódja az összesített katalógus alapján.
2. Az Est-NIINTI összegyűjti a rendelőlapokat.
3. Az úrlapok feldolgozása az e célra készült programcsomag, az ASIOPM (Avtomatizirovanná Sistema Informacionnogo obespečenija pervoistočnikami na mikrofišah) felhasználásával történik. Az úrlapok adatait mágnesszalagra rögzítik, a korrektúrát a PRIMUS rendszerrel végzik. az ASIOPM a következő feladatokat látja el:
 - ▶ az adatbevitel mágnesszalagjainak konvertálása,
 - ▶ rendezés a mikrofilmlapot szállító központok kódjai szerint,
 - ▶ rendezés az előfizetők kódjai szerint.

Az eredmények egyértelműen igazolják a központi rendelés előnyeit:

 - ▶ lényegesen csökkent a rendelések feldolgozásának munka-, költség- és időigénye annak ellenére, hogy szélesedett az előfizetők köre, és megnövekedett a rendelt címek mennyisége (1985: 2029 cím, 5036 példány, 1987: 2881 cím, 7234 példány),
 - ▶ időben elkészültek a rendelések,
 - ▶ a rendelés új formáját valamennyi szállítóközpont elfogadta.

/AGUR, U. M. – ĀANIMĀGI, E. K.: Centralizācija – efektīvnij put' povyšeniā operatīvnosti i kačestva informacionnogo obespečenija pervoistočnikami. = Naučno-tehniceskaā informaciā, Ser. 1. 6. sz. 1987. p. 16–19./

(Környei Márta)

A könyvtári munka ésszerűsítése személyi számítógép alkalmazásával

1986-ban az NDK-beli sömmerdai irodagépgyár tízezer PC 1715-ös személyi számítógépet gyártott terven felül.

A *Központi Információs és Dokumentációs Intézet* (Zentralinstitut für Information und Dokumentation = ZIID) könyvtára 1987-ben kapott egy ilyen személyi számítógépet. Más intézmények tapasztalatai azt mutatták, hogy a Robotron Kombinát terméke, a REDABAS operációs rendszer igen alkalmas a könyvtári munkák céljaira, mivel sokféle adatáll-

mány nyilvántartására és kezelésére ad módot. Nagyobb adatállomány esetén azonban a használata némileg korlátozott, mindenekelőtt az aránytalanul nagy futási idő miatt. 700 rekordot tartalmazó állományban a "LOCAT FOR" paranccsal való keresés 36 másodpercig tart, 1000-nél több rekordnál pedig időigényesebb egy kartotékban való manuális keresésnél is. A REDABAS jelenleg még nem kompatibilis a könyvtári információs és dokumentációs munkában használatos egyéb programrendszerekkel.

A REDABAS alkalmazásakor lehetőség van egy indexállomány csatolására. A 700. rekordhoz való hozzáférés azonban még így is 10 másodpercnél hosszabb ideig tart. Mindezek miatt saját szoftver kifejlesztésére is szükség lesz. A menüprogram segítségével a keresőkérdést pontosítani lehet majd, és gyorsabbá válik a hozzáférés is. 700 rekord közül az utolsó hét másodpercen belül hozzáférhető lesz majd.

A ZIID könyvtárban a folyóiratok és tájékoztatói eszközök állomány- és forgalmi nyilvántartásának alapján elsőként kétféle állományszerkezetet (KATALOG.DBD és AUSLEIHE.DBD) próbáltak ki.

A KATALOG.DBD tartalmazza:

- ▶ a forrás teljes címét,
- ▶ jellegét (folyóirat, vállalati vagy tájékoztató kiadvány),
- ▶ az NTMIR-rubrikátor első szintjének megfelelő jelzetet,
- ▶ a devizanemet,
- ▶ a forrásdokumentumot melyik kereskedőtől és mióta szerzik be,
- ▶ az utóbbi évek előfizetési díját.

300 karakterbe befér a szükséges információ, így 1000 cím adatai ráférnek egy 5,25"-es floppylemezre. A címekből mutatót is szerkesztenek.

A KATALOG.DBD módosításával hozták létre a kölcsönzési állományszerkezetet (AUSLEIHE.DBD). Ezt kiegészítették úgy, hogy tükrözze a tényleges állományt, a házon belüli és könyvtárközi kölcsönzést. Viszonylag hosszú (800 karakteres) mezőt kellett kialakítani a várható kölcsönzési mozgás miatt, bár kódokat és rövidítéseket is alkalmaznak.

A katalógushoz és a kölcsönzési nyilvántartáshoz menüprogramot fejlesztettek ki. A cím segítségével a képernyőn megjeleníthető a kért rekord. A rekordok a kurzor funkcióval módosíthatók, bevihetők, törölhetők. Ha a kért cím nem szerepel az adatbázisban, a kérés a képernyőn marad, hogy a parancsot korigálni lehessen, vagy a rekordot be lehessen vinni. A REPORT funkcióval állományjegyzékek készíthetők.

A jövőben a folyóiratok, prospektusok és tájékoztató eszközök összes munkafolyamata számítógépre kerül majd. Egy-egy új folyóiratszám beérkezésekor a kölcsönzési nyilvántartásból lehívják a címet és az állomány-nyilvántartásba bevezetik az adott számot. A számlák beérkezését hasonlóképpen regisztrálják. A REDABAS segítségével bármikor összeállíthatók jelentések (pl. az utóbbi évek árainak összevetése egy bizonyos pénznemben, vagy valamely szakterület vagy ország folyóiratainak állományjegyzéke).

A szakkönyvtárak állományában jelentős részt képviselnek a monográfiák és a kereskedelmi forgalomba nem kerülő irodalom is. Jelenleg ezek számára dolgoznak ki megfelelő adatállományokat, mutatókat és alkalmazói programokat. Különösen a kereskedelmi forgalomba nem kerülő kiadványok regisztrálását és használatát kellene megkönnyíteni, ezekből ugyanis naponta több tucat érkezik a könyvtárakba.

Amint a példák is mutatják, a személyi számítógépek segítségével lépésről lépésre ésszerűsíteni lehet a könyvtári munkafolyamatokat. A REDABAS szoftver igen könnyen a könyvtárak adottságaihoz igazítható.

/REDDMANN, H.-D.: Rationalisierungseffekte in der Bibliotheksarbeit durch den Einsatz eines Personalcomputers. = Informatik, 34. köt. 2. sz. 1987. p. 45–47./

(Hegyközi Ilona)

A csehszlovák népgazdaság informatizálása és a szakirodalmi információs rendszer

Jelenleg van folyamatban a csehszlovák népgazdaság 2005-ig szóló fejlesztési koncepciójának kimunkálása. Ennek keretében illeszkedik bele az informatizálási koncepció, amelynek egyik jelentős összetevője a szakirodalmi információs rendszer informatizálása.

Sem a népgazdaság, sem a szakirodalmi információs rendszer informatizálásában nem kell – szerencsére – a nulla pontról elindulni. Az utóbbi évtizedben e szempontból több öröndetes fejlemény figyelhető meg. Így: felgyorsult az egyes népgazdasági ágazatok számítástechnikai eszközökkel való ellátása; számos ágazatban fejlődött a termelő és nem termelő folyamatok automatizálása; viszonylag jelentős programozói kapacitások keletkeztek, még-

pedig magas színvonalon; a szakirodalmi információs rendszeren belül előrelépés történt a bel- és külföldi távközlési kapcsolatok megteremtése és az információs rendszerek automatikus összekapcsolása terén; az automatizálási programok koncepcionálisan világszínvonalon állnak; az informatika mindinkább alkotórészévé válik az oktatásnak; intenzifikálódott (főként a fiatalság körében) az információhasználatra való nevelés; a kutatás több vonatkozásban foglalkozik az informatika perspektivikus műszaki és technológiai problémáival.

Ennek ellenére be kell vallani, hogy az iparilag fejlett országokhoz képest Csehszlovákia elmaradása az informatizálás terén még mindig számottevő. Az elmaradás főbb területei: a számítógépi eszközökkel